

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 332.21(497.452)"13/18"
726:27-523.42(497.4)Lesce

Prejeto: 13. 7. 2016

Matjaž Bizjak

doc. dr., višji znanstveni sodelavec, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa,
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana
E-pošta: matjaz@zrc-sazu.si

Identifikacija posestnih enot srednjeveškega urbarja

Primer »zemljiškega gospostva« cerkve v Lescah

IZVLEČEK

Avtor raziskuje posestno zgodovino zemljiškega gospostva cerkve v Lescah in z retrogradno analizo zgodovinskih virov iz časa med 14. in 19. stoletjem identificira posamezne posestne enote. Od dvanajstih dokumentiranih hub ob koncu 16. stoletja so štiri pripadale leški cerkvi; dve beneficiju, iz katerega se je vzdrževal kaplan, dve pa gospostvu cerkve v ožjem pomenu besede. Jedrno posest gospostva, ki jo je cerkev ohranjala ves obravnavani čas, je sestavljalo šest kmetij; po ena v Lescah, na Bregu ob Bistrici, na Gorici in Smokuču ter dve v Hlebcah.

Ključne besede
cerkvena posest, Lesce, urbar, srednji vek

ABSTRACT

IDENTIFICATION OF ESTATE UNITS OF THE MEDIEVAL LAND REGISTER. A CASE OF THE ECCLESIASTICAL "SEIGNIORY" IN LESCE

The author investigates the estate history of the ecclesiastical seignory in Lesce and identifies individual estate units through a retrospective analysis of historical sources from the period between the 14th and 19th century. Of the twelve peasant hides (huba, Hufe) documented at the end of the 16th century, four belonged to the church of Lesce, two to the benefice, which provided the chaplain with regular income, and another two to the ecclesiastical seignory in the narrow sense of the word. The central estate of the seignory, which the church retained in its hands for the entire duration of the aforementioned period, encompassed six farms: one in Lesce, Breg ob Bistrici, Gorica and Smokuč, and two in Hlebce.

KEY WORDS
ecclesiastical estate, Lesce, land register, Middle Ages

Prijetno gorenjsko mestece Lesce, ki je danes prepoznavno po čokoladi Gorenjka, športnem letališču in vrhunskih padalcih, kampu Šobec ter snežnih verigah za avtomobile, povezujejo poznavalci in ljubitelji srednjeveške zgodovine predvsem z božjepotno Marijino cerkvijo. Poleg precej spoštljive starosti – prva predhodnica današnjega baročnega svetišča je na isti lokaciji domnevno stala vsaj že sredi 11. stoletja – izstopa v slovenskem prostoru po zaslugi listine, ki presenetljivo nazorno opisuje okoliščine njenega nastanka in zgodnje posestne razmere.¹

Ne da bi na tem mestu do potankosti ponavljali že večkrat interpretirano zgodbo briksenskega ministeriala Nantwina in njegove lastniške cerkve,² naj opozorim le na njen posestnozgodovinski kontekst, ki je v tesni povezavi s temo, obravnavano v tem prispevku. Nantwin je namreč na prelomu iz 11. v 12. stoletje dosegel, da je bila njegova cerkev v Lescah, ki je bila prešibko dotirana, da bi lahko preživljala lastnega duhovnika, inkorporirana prav tako njegovi cerkvi v Zgornjih Gorjah. Tu je do konca 13. stoletja nastala župnija, verjetno okoli leta 1296.³ S tem so vse posestne pravice v zvezi z leško cerkvijo (*ecclesia ... cum omnibus fructibus, redditibus, iuribus et obventionibus universis*) pristale v rokah gorjanskega župnika, ki jih je kot *supplementum* nemoteno užival do konca 14. stoletja. Poznani sta dve potrditvi teh pravic, ki sta si jih tedanja župnika izprosila od vsakokratnega oglejskega patriarha; prva iz leta 1332 in druga iz leta 1389.⁴ Takšno stanje so v naslednjem desetletju prekinili Ortenburžani, ki so leta 1394 od patriarha prejeli patronat nad župnijama Radovljica in Gorje.⁵ Štiri leta pozneje je grof Friderik pri priljubljeni romarski cerkvi v Lescah ustanovil kaplanijo s stalnim kaplanom, ki je bil odslej upravičen do vse

posesti in prihodkov cerkve.⁶ Gorjanski župnik je za nadomestilo prejel novo desetinsko posest, obdržal pa je jurisdikcijo nad leško enklavo, ki je bila šele enkrat v 16. stoletju priključena radovljiški župniji.⁷

Značilnost poznosrednjeveške zemljiškoposestne strukture v Lescah je močna prisotnost cerkvene posesti. Pri tem ne gre za pripadnost obsežnemu blejskemu gospostvu briksenskih škofov, ki so v 11. stoletju intenzivno posegali v zadevni prostor med Savo in Karavankami, temveč za raztreseno posest raznih župnij, cerkva in cerkvenih beneficijev z ozemlja radovljiške pražupnije. Do konca 15. stoletja je v rokah omenjenih ustanov pristala domala vsa leška zemljiška posest z redkimi izjemami; ena huba je pripadala gospostvu Brdo pri Kranju, ena pa gospostvu Kamen.⁸ Na preteklo dominantno vlogo nekdanj ortenburškega gospostva Radovljica je v 16. stoletju v Lescah spominjala le še odvetščina nad desetimi hubami. Med cerkvenimi posestniki najdemo v 15. in 16. stoletju župniji Radovljica (2 hubi)⁹ in Zgornje Gorje (1 huba),¹⁰ župnijske oz. podružnične cerkve na Bledu (1 huba),¹¹ v Begunjah (1 huba),¹² Kranjski Gori (1 huba),¹³ Studenčicah (1 huba)¹⁴ in Lescah (2 hubi),¹⁵ radovljiško bratovščino sv. Rešnjega telesa (1 huba)¹⁶ ter leška beneficija Blažene device Marije (1 huba)¹⁷ in sv. Katarine (1 huba).¹⁸ V sledečih vrsticah se bomo osredotočili na posest Marijine cerkve v Lescah.

Urbarji Marijine cerkve v Lescah

Do danes so se ohranili trije urbarji omenjene cerkve iz obdobja med sredo 15. in začetkom 17. stoletja, glede vsebine pa je tem virom precej soroden tudi davčni popis cerkva radovljiške župnije iz druge polovice 16. stoletja, katerega del, ki se nanaša na leško cerkev, zaradi dragocenega dopolnjevanja vsebine obravnavamo v tem sklopu. Omeniti kaže, da spričo majhne zemljiške posesti ne gre za običajne urbarje v obliki kodeksa, temveč za majhne, na prvi

¹ Nedatirana listina, ki jo lahko umestimo v čas med letoma 1115 in 1121, se nahaja v Državnem arhivu na Dunaju (HHStA, AUR, pod letnico ca. 1170); editio citanda: Schumi, *Urkunden- und Regestenbuch* I, št. 133, str. 123–124; druge objave: Hormayr, *Kritisch-diplomatische Beyträge* I.2, št. xlviii, str. 99–101; Kos, *Gradiivo* IV, št. 542, str. 275–276 (regest); faksimile: Babič, *Marijina cerkev v Lescah*, str. 7; zadnja temeljita obravnava v navedbo starejše literature: Bizjak, Listina, str. 33–42.

² Literatura navedena v Bizjak, Listina, str. 33, op. 5.

³ Desetinski seznam iz tega leta je še ne navaja, pač pa se v istem letu omenja gorjanski župnik kot priča v neki listini (Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 214).

⁴ ARS, AS 1063, ZL, št. 6816 (1389–VIII–24) z insertoma listin 1332–V–23 in s. d., med 1115–1121 (ed., Otorepec, CKSL). Na tem mestu izkoriščam priložnost za dopolnitev svojih predhodnih izvajanj v zvezi z Nantwinovo »ustanovitveno« listino. Zgoraj navedena listina – na katero pri raziskavi okoliščin nastanka leške cerkve žal nisem bil pozoren – namreč potrjuje predhodno izraženo domnevo, da je bila Nantwinova listina pečatena s patriarhovim oz. kvečjemu škofovim pečatom (Bizjak, Listina, str. 35). V potrditvi iz leta 1332 se pečat patriarha Ulrika (I.) izrecno omenja (*quod prefate litere erant uero sigillo pendenti prefati domini Wodorlici munité*).

⁵ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 215.

⁶ ARS, AS 1063, ZL, št. 326, 1398–V–10 (ed., Otorepec, CKSL).

⁷ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 215.

⁸ Podatek izvira iz popisa odvetščine v radovljiškem urbarju iz 1579 (ARS, AS 173, Urbar 1579, pag. 396, 397), vendar se na podobno posestno stanje da sklepati tudi za leto 1498, ko se v Lescah prav tako navaja odvetščina nad desetimi hubami, le da te niso posamično navedene (Urbar 1498).

⁹ ARS, AS 173, Urbar 1579, pag. 396.

¹⁰ Prav tam, pag. 397.

¹¹ Prav tam, pag. 396.

¹² ARS, AS 1063, ZL, št. 6603, 1411–VII–3 (ed., Otorepec, CKSL).

¹³ Prav tam.

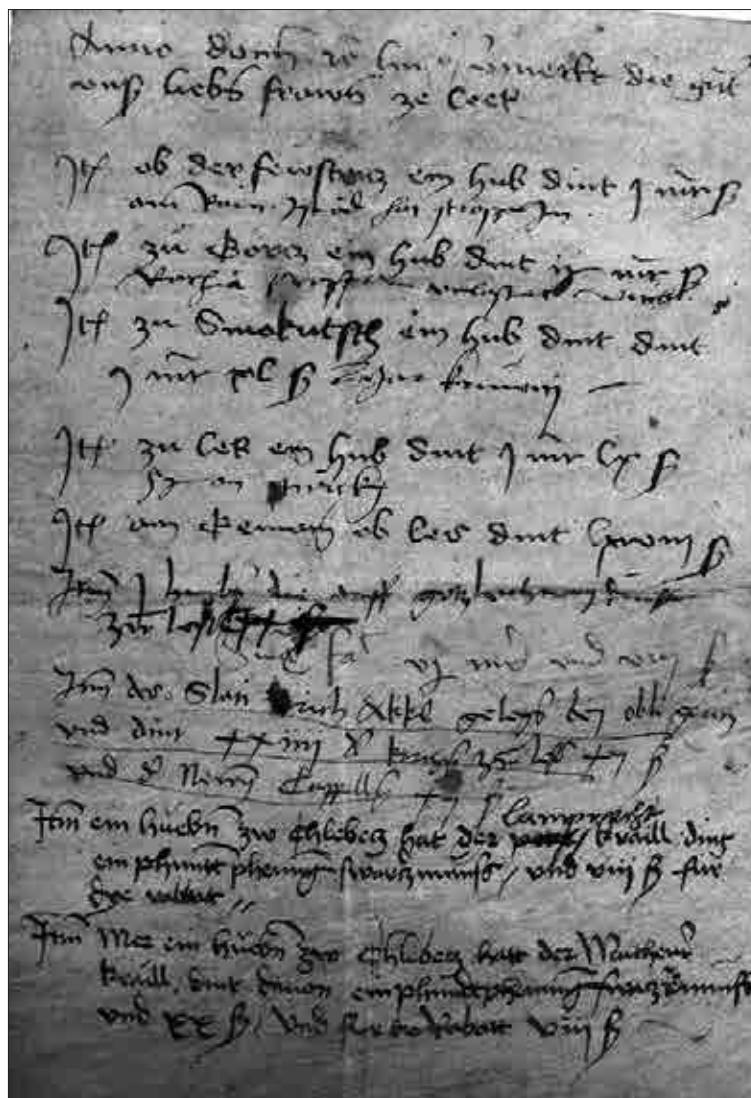
¹⁴ ARS, AS 173, Urbar 1579, pag. 396.

¹⁵ Prilogi 1 in 2.

¹⁶ Prav tam, pag. 397.

¹⁷ Prav tam, pag. 396 (tu se kot lastnik hube zelo posplošeno navaja *pharrer zu Lees*, vendar gre zgolj za beneficiata, kaplana).

¹⁸ Prav tam, pag. 397.

Urbar Marijine cerkve v Lescah 1454 (NŠAL, ŠAL, fasc. 1; foto Matej Burger).

pogled neugledne koščke pergamenta oz. papirja, ki pa kljub temu predstavljajo dokaj redek in dragocen pomnik preteklosti.

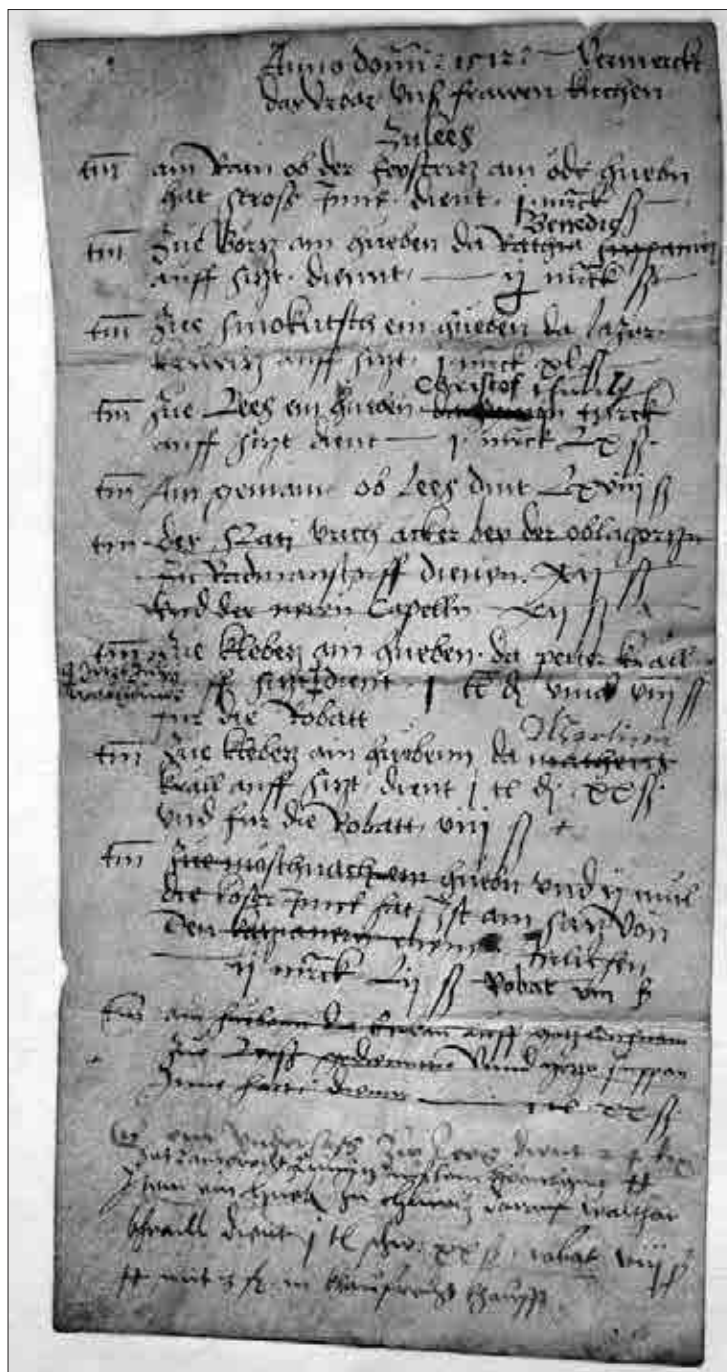
1454. NŠAL, ŠAL, ŽA Lesce, spisi, fasc. 1. Urbar je zapisan na pergamentnem listku velikosti 18,6 x 12,7 cm. Celotno besedilo je napisano na recto folija; na zadnji strani se nahaja zgolj mlajši vpis o hubi v Mošnjah. Besedilo ni enotno, temveč je delo treh različnih rok iz druge polovice 15. stoletja; osnovno besedilo (a) lahko umestimo v leto 1454, medtem ko oba dodatka (b) in (c) nista bistveno mlajša. Nekje na prelom med 15. in 16. stoletjem lahko umestimo roko d, ki prinaša podatke o posestnikih hub, ki se do potankosti skladajo s tistimi iz urbarja iz 1512.¹⁹

1512. ARS, AS 781, Samostanski arhiv Stična, fasc. 4. Podobno kot za prvega je bil tudi za drugi urbar

uporabljen manjši kos pergamenta (25 x 13,2 cm). Tudi tu je urbarju namenjen predvsem recto folija; na hrbtni strani se nahaja zgolj poznejši vpis za neko njivo. Glavnina besedila izvira od ene roke (a), ob koncu pa se nahajajo nekoliko mlajši dodatki treh različnih rok b in c in d. Na hrbtni strani je kot nekakšna dorzalna notica s pisavo 17. stoletja zabeleženo: *Urbarium U. L. F. zu Lees de anno 1512*, arhivska signatura (No. 13) pa priča, da je bil urbar verjetno nekoč hranjen kot trinajsti pergamentni dokument v cerkvenem arhivu v Lescah.

Druga polovica 16. stoletja. NŠAL 1, fasc. 5, št. 1. Manjši papirni kvaternij predstavlja popis cerkvenega davka triindvajsetih podružnic radovljiške župnije. Mednje so vštete tako posamezne podružnične cerkve kot tudi beneficiji oz. kaplanije, ki so bile ustanovljene pri teh cerkvah. Popis ni datiran, vendar ga sodeč po pisavi lahko umestimo v 16. stoletje. Pri merjava s podatki, ki se nanašajo na leško cerkev, ga

¹⁹ Na ta urbar me je opozoril Matej Burger, za kar se mu na tem mestu iskreno zahvaljujem.

Urbar Marijine cerkve v Lescah 1512 (ARS, AS 781, fasc. 4).

umešča v čas po letu 1512; navaja namreč nekatera imena podložnikov, ki so v urbarju iz 1512 pripisana v obliki popravkov. Glede na to, da se nekatera imena podložnikov ujemajo tudi s podatki radovljiškega urbarja iz 1579 in z nekim dokumentom iz leta 1560, pa popis verjetno sodi v drugo polovico 16. stoletja.

1603–1611. NŠAL, ŠAL, ZA Lesce, spisi, fasc. 1. Priročni urbar je zapisan na zadnjem foliju manjše pole papirja, ki poleg tega vsebuje zapise, ki zadevajo poslovanje leške Marijine cerkve in njenih benefi-

cijev. Osnovno besedilo je pisano od ene roke (a) s svetlo rjavo tinto, nekaj let mlajša, vendar še vedno iz časa uporabe urbarja, pa je roka b, ki je prispevala vpis o kmetiji v Smokuču in verjetno tudi popravke nekaterih nosilcev kmetij; vse v nekoliko temnejši tinti. Poleg tega se ob levem robu v različnih odtenkih tinte nahajajo vpisi o poravnanih dajatvah v obliki letnic brez tisočic (603, 604, 605, ...), na koncu pa v celoti na gosto prečrtani vpisi o izostankih plačil ipd., ki niso predmet te obravnave.

Na tem mestu velja spregovoriti nekaj besed o metodi obravnavane raziskave. Glavni cilj, ki si ga zastavlja pričujoči prispevek – seveda v kontekstu zaključenega večstoletnega pregleda posestnih razmer leške cerkve –, je natančna identifikacija posestnih enot srednjeveškega cerkvenega gospostva. Postopek nikakor ni novost v slovenskem zgodovinopisju. Gre za kombinirano uporabo virov iz različnih zgodovinskih obdobij, katere glavni element je retrogradna analiza posestnega stanja. Razvijali so jo avtorji, kot so Sergij Vilfan, Pavle Blaznik, Andrej Pleterski in Dušan Kos.²⁰ Vendarle gre v tem primeru za nekoliko odstopanje od doslej običajnega pristopa. Vse omenjene raziskave so imele za cilj rekonstrukcijo prvotne razmejitve obdelovalnih površin oz. njene razvoja. Pričujoča raziskava v tem pogledu ni tako poglobljena. Osredotoča se na drug, in sicer genealoško-prozopografski, lahko bi rekli tudi populacijski vidik. Skuša namreč potegniti sklenjeno linijo posestnikov posamezne hube (kmetije) in njihove rodbine od srednjega veka do moderne dobe (v tem primeru do prve polovice 19. stoletja; dopolnitev do sedanjega časa je metodološko neproblematična). S tem vnaša v zgodovino srednjega veka nov element; znotraj doslej precej neosebnega podložniškega sloja »Janezov« in »Martinov« izpostavlja posameznike, ki pripadajo določeni (znani) rodbini, jih lahko umeščamo v genealoška drevesa in sploh raziskujemo njihova življenja na način, ki je bil doslej (z zelo redkimi izjemami) lasten le plemičem in meščanom. Seveda so za zdaj možnosti zelo omejene in tudi pričujoči prispevek prinaša le majhen odstotek pravkar povedanega; pa vendar ...

Omenjena identifikacija hub je mogoča le ob pomoči zadostne gostote ohranjenih virov. Potrebno je vzpostaviti kronološko razmeroma sklenjeno serijo urbarjev, ki naj bi v idealnih razmerah segala nekje do prve polovice 18. stoletja. Na to lahko na eni strani navežemo podatke eventualnih starejših listin, na drugi pa podatke zemljiških katastrov; terezijanskega (1748–1756) in jožefinskega (1785–1789), ki sta urejena po zemljiških gospostvih, ter franciscejskega (1817–1828), katerega bistveni elementi so hišna imena, oštevilčenje hiš, parcelacija in grafične upodobitve. Kombiniranje podatkov franciscejskega in jožefinskega katastra zaradi posestne kontinuitete ali kvečjemu zamenjave dveh zaporednih generacij – ob zadostni posestni razpršenosti, ki je v tovrstnih raziskavah olajševalna okoliščina – dostikrat omogoča natančno lociranje posameznih hub nekega zemljiškega gospostva. Povezava je mogoča preko posestnika oz. posestniške rodbine in hišne številke; jožefinski kataster je namreč edini, ki še navaja pripadnost

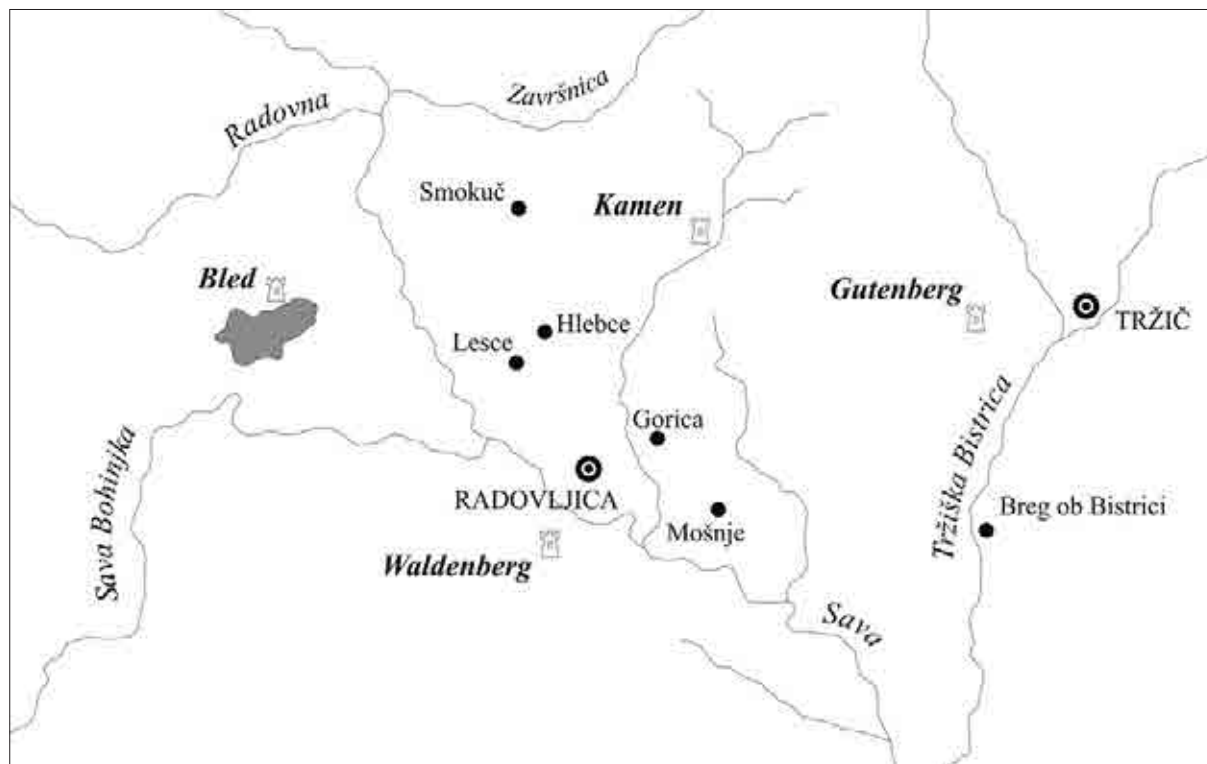
kmetije zemljiškemu gospostvu in obenem že prinaša tudi pozneje veljavno oštevilčenje hiš. Na območjih, za katera jožefinski kataster ni ohranjen, lahko namesto tega uporabimo terezijanskega. Vendar je v tem primeru časovna vrzel med obema viroma že tako velika, da dostikrat prihaja do menjav rodbin na kmetijah, poleg tega manjka bistven podatek o hišni številki. Dobrodošlo dopolnilo terezijanskemu katastru je le nekaj let mlajši popis prebivalstva (1754), ki je bil izveden po župnijah takratne ljubljanske škofije (tako pokriva precejšen del Gorenjske); za vsako hišo navaja pripadnost kraju in zemljiškemu gospostvu ter popisuje njene prebivalce s podatki o sorodstvenih razmerjih in starosti. Vendar je treba za zapolnitev vrzeli običajno pritegniti še druge vire. Edini sistematični vir, ki to omogoča, so župnijske matične knjige (rojstne oz. krstne, poročne in mrliške) ter statusi animarum (popisi duš). Čeprav so matične knjige za nekatere župnije ohranjene že od začetka 17. stoletja dalje, pa je zadnja tretjina 18. stoletja tisti mejnik, od katerega naprej lahko računamo s splošno pokritostjo. Matične knjige tega obdobja odlikuje tudi že precejšnja uniformiranost; poleg sorodstvenih razmerij dokumentiranih oseb prinašajo ne le kraj bivanja, pač pa od leta 1770 dalje tudi hišno številko, ki se pogosto ujema s tisto iz franciscejskega katastra, izjemoma pa celo podatke o pripadnosti zemljiškemu gospostvu. Posebej dragocen vir so v primerih, ko se je kot posledica poroke zamenjal priimek na določeni kmetiji.

Po opisani metodi je bilo mogoče identificirati vse hube, ki se v 15. oz. začetku 16. stoletja navajajo v urbarjih leške Marijine cerkve. Pri tem je bilo le pri eni mogoče rekonstruirati praktično neprekinjeno vrsto posestnikov z razmeroma oprijemljivimi genealoškimi povezavami. V ostalih primerih predstavlja nepremostljivo oviro skoraj stoletje in pol dolga vrzel med začetkom 17. in sredo 18. stoletja, vendar v večini primerov isti priimek neizpodbitno priča o rodbinski kontinuiteti.

Genezo posesti Marijine cerkve v Lescah je torej mogoče rekonstruirati le delno. Prvotni lastnik Nantwin je nanjo lahko vezal zgolj majhno posest, ki ni zadostovala za vzdrževanje stalnega duhovnika. O njenem začetnem obsegu lahko zgolj špekuliramo. Niti ni jasno, kdaj je prišlo do transparentne delitve med nadarbinsko (beneficialno) in cerkveno posestjo v ožjem smislu, t. i. *fabrica ecclesiae*. Medtem ko je bila prva duhovnikov beneficij in torej namenjena njegovemu preživljanju, je druga služila vzdrževanju cerkvenega poslopja in opreme.²¹ Prvi viri, ki osvetljujejo premoženje leške Marijine cerkve enega in drugega tipa, izvirajo s konca 14. stoletja. Leta 1398 je Friderik Ortenburški pri leški cerkvi ustanovil beneficij s stalnim kaplanom in jo s tem osamosvojil izpod oblasti župnika iz Zgornjih Gorij, kateremu je

²⁰ Vilfan, Koseščina v Logu; Blaznik, Jožefinski kataster; Blaznik, Železniki in franciscejski katastrski elaborati; Pleterski, Župa Bled; Pleterski, Metoda povezav; Kos, Zgodovinski razvoj naselij goriškega kota.

²¹ Kušej, *Cerkveno pravo*, str. 391.

Pregledni zemljevid posesti Marijine cerkve v Lescah.

v zameno podaril enakovredno desetinsko posest.²² V listini se izrecno omenjajo novoustanovljene večne maše za Ortenburžane, s čimer je bila nedvomno zvezana novo podarjena beneficalna posest, obenem pa je jasno izražena zahteva, naj gorjanski župnik odstopi vse pravice, ki jih je doslej imel v zvezi z leško cerkvijo – vključno z zadevnimi listinami – novemu kaplanu Nikolaju in vsem njegovim naslednikom. Ta nova in stara beneficalna posest je predstavljala temelj »gospodstva« pozneje združenih beneficijev Blažene device Marije in svete Katarine (ustanovljen domnevno v 15. stoletju),²³ katerega prvi popis predstavlja urbar iz leta 1667.²⁴ Razen tega poznamo z začetka devetdesetih let 14. stoletja tudi dve listini, ki pričata o novih posestnih pridobitvah t. i. *fabricae ecclesiae*. To je tisto gospodstvo, na katerega se nanašajo obravnavani urbarji in o katerem bo tekla razprava na naslednjih straneh.

V prvih stoletjih gospodstvo verjetno ni obsegalo več kot nekaj hub; prvotno besedilo urbarja iz leta 1454 jih navaja štiri, od tega sta bili dve rezultat pridobitev v letih 1390–1391. Dopuščati pa je treba tudi možnost negativne dinamike, kakršna je izpričana, denimo, za 16. stoletje. Nekako v drugi polovici 15. stoletja je gospodstvo naraslo na šest hub in pol, do

leta 1512 pa na deset (od tega je bila ena skupaj z dvema mlinoma v zastavi od Kacijanerjev), vendar jih urbar iz leta 1603 zopet navaja le še sedem. O živahnem nepremičninskem trgu v tem obdobju priča tudi nakup dveh hub od radovljiške cerkve, ki so ga izvedli leški cerkveni ključarji nedolgo pred letom 1541. Nakup je iz neznanih razlogov privedel do spora, ki ga je reševal kranjski deželni upravitelj.²⁵ Do leta 1754 se je posest Marijine cerkve v Lescah ponovno okrepila na 9 hub in dodatni dve kajži.²⁶

Prvo posestno jedro leške cerkve so tvorile štiri hube, po ena na Bregu ob Bistrici (Pri Križah pri Tržiču), na Gorici (pri Radovljici), v Smokuču in v Lescah. Njihovo posestno zgodovino je mogoče slediti kontinuirano od konca 14. oz. srede 15. stoletja dalje.

1) **Breg ob Bistrici 6 (nekdaj 2), vulgo Par Toporiš.**²⁷ Huba je prišla v last leške cerkve z nakupom od Ginzla iz Gorice leta 1391.²⁸ V začetku 16. stoletja jo je posedoval neki Strosser oz. Stross (brez znanega osebnega imena); prvo različico imena oz. priimka navaja mlajši pripis iz urbarja 1454, drugo

²² ARS, AS 1063, ZL, št. 326, 1398–V–10; Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 215.

²³ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 215.

²⁴ ARS, AS 1074, ZU, 22u.

²⁵ Ohranjena dokumentacija o zadevi je preskopa, da bi bilo mogoče identificirati kupljeni kmetiji, oz. sploh ugotoviti, kateri strani je bilo v sodnem postopku ugodeno. NŠAL, ŽA Lesce, Spisi, fasc. 1, dopis deželnega upravitelja Andreja Lambergerja z dne 1. 7. 1541 in nedatirani dopis leških cerkvenih ključarjev.

²⁶ Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 333, 400, 555, 563, 564, 565, 581, 583.

²⁷ Hišna imena na Gorenjskem, <http://www.hisnaimena.si/>.

²⁸ Richter, *Urkundliche Geschichte*, str. 466.

pa urbar iz 1512. Morda je identičen z Gašperjem Straussom, ki ga najdemo v nedatiranem davčnem popisu iz druge polovice 16. stoletja, lahko pa gre tu že za njegovega potomca. Omenjeni Gašper je v letih 1558–1560 hubo razdelil med sina Hansa in neimenovano hčer, zaradi česar je prišlo do spora z leškimi cerkvenimi ključarji; tedaj se izrecno omenja, da je bila huba podeljevana po kupnem pravu.²⁹ V urbarju iz 1603–1611 najdemo na hubi verjetno Hansovega sina Gašperja Šross(n)erja, ki pa ga je še pred letom 1611 zamenjal neki Toporischa. Nova rodbina, ki je kmetiji dala do danes ohranjeno ime, se je pri hiši ohranila nekako do konca 17. stoletja. V letih 1672–1679 se kot posestnik še omenja Matija Toporischa,³⁰ leta 1700 pa že Matija Morenz († 1742), ki je bil poročen z njegovo hčerjo Marino.³¹ Tudi rodbina Morenz (ali Murenc) je posedovala kmetijo dobro stoletje; v štirih generacijah so se tu zvrstili še Lovrenc (om. 1754),³² Matevž († 1793)³³ in Andrej (om. 1801).³⁴ Leta 1810 se kot nosilec hube pojavi Blaž Kletsch,³⁵ ki je kot tak naveden tudi v franciscejskem katastru iz leta 1827.³⁶

2) **Gorica 7 (nekdanj 5), vulgo *Par Mürnek*.**³⁷ Hubo sta Marijini cerkvi leta 1390 podarila radovljiški kovač Jakel in njegova žena Cilka.³⁸ Pripis v urbarju iz 1454 kot posestnico navaja vdovo Nežo Rachio, ki se leta 1512 navaja kot *Rathia suppanin*. V drugi polovici 16. stoletja jo je nasledil Benedikt Artel. V začetku 17. stoletja je kmetija prišla v posest rodbine Murnek (ali Murnik), po kateri se še danes imenuje. Iz več kot dvestoletnega obdobja poznamo naslednje posestnike iz njenih vrst: Jakoba (om. 1603–1611),³⁹ Jožefa (om. 1754),⁴⁰ Jakoba (*1740–†1810)⁴¹ in Jožefa (roj. 1765),⁴² ki se leta 1826 navaja tudi v franciscejskem katastru.⁴³

²⁹ NŠAL, ŽA Lesce, Spisi, fasc. 1, več dokumentov o tej zadevi iz let 1558–1560.

³⁰ NŠAL, ŽA Križe, R 1669–1688, pag. 15; R 1679–1695, pag. 2.

³¹ NŠAL, ŽA Križe, R 1695–1733, pag. 24, cf. tudi pag. 36 (1702), pag. 56 (1705), pag. 67 (1706) in pag. 123 (1712); NŠAL, ŽA Križe, M 1692–1781, pag. 190.

³² Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 333.

³³ Prav tam; NŠAL, ŽA Križe, R 1734–1765, pag. 158; NŠAL, ŽA Križe, M 1784–1812, pag. 30.

³⁴ NŠAL, ŽA Križe, R 1784–1802, pag. 79.

³⁵ NŠAL, ŽA Križe, M 1784–1812, pag. 83; cf. tudi pag. 89 (1811); NŠAL, ŽA Križe, R 1803–1812, 1814–1839, pag. 26 (1808), pag. 36 (1811), pag. 60 (1818).

³⁶ ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Žiganja vas, Abecedni seznam lastnikov zemljišč, št. 14.

³⁷ Hišna imena na Gorenjskem, <http://www.hisnaimena.si/>.

³⁸ Glej prilogo 1.

³⁹ Glej pril. 5.

⁴⁰ Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 400.

⁴¹ Prav tam; NŠAL, ŽA Mošnje, R 1754–1770 (20. 3. 1765; 19. 12. 1766; 19. 12. 1768); R 1771–1785, pag. 2 (1771), pag. 13 (1773), pag. 25 (1776), pag. 37 (1779), pag. 43 (1780); M 1785–1856, pag. 87 (1810).

⁴² NŠAL, ŽA Mošnje, SA 1719–1779, Gorica 5; R 1754–1770 (20. 3. 1765); R 1785–1810, pag. 59 (1801), pag. 72 (1803), pag. 86 (1805), pag. 97 (1807), pag. 106 (1810).

⁴³ ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Mo-

3) **Smokuč 31 (nekdanj 26), vulgo *Par Grós*.**⁴⁴ Usoda hube pred letom 1454, ko je bila vpisana v urbar Marijine cerkve, ni znana. V začetku 16. stoletja jo je obdeloval Lazar Krivic (Kriwicz), za njim pa v drugi polovici 16. stoletja Jakob Pušman (Puschman). V začetku 17. stoletja najdemo na tem mestu Jurija Anderleta, ki ga je pred letom 1611 nasledil Gašper Krillih. Popis prebivalstva iz leta 1754 navaja na kmetiji Blaža Resmana (roj. 1720) in njegovega sina Simona (roj. 1738),⁴⁵ ki je očitno živel še leta 1827, ko je bil kot posestnik kmetije vpisan v franciscejski kataster.⁴⁶

4) **Lesce, Begunjska cesta 4 (nekdanj Lesce 11), vulgo *Par Türk*.**⁴⁷ Huba se prvič omenja v virih leta 1454. Ob koncu 15. in v začetku 16. stoletja je bil njen posestnik Simon Turk (Turckh). Nasledil ga je (verjetno) sin Krištof. Rodbini Turk na kmetiji, ki se danes imenuje po njej, lahko sledimo do drugega desetletja 17. stoletja; med letoma 1603 in 1611 je Hansa Turka zamenjal (verjetno) sin Jakob. Po dobrem stoletju brez ohranjenih virov najdemo leta 1754 na tem mestu 77-letnega Andreja Legata in ženo Jero.⁴⁸ Njun sin Dominik (roj. 1734), ki je očitno kmalu zatem zamenjal očeta, je posedoval hubo do smrti leta 1805,⁴⁹ takrat pa je prešla v roke Janeza Polanca, ki je bil poročen z njegovo hčerjo Dorotejo.⁵⁰ Isti Janez je naveden kot posestnik kmetije tudi v franciscejskem katastru iz leta 1827.⁵¹

Poleg teh štirih hub je leška cerkev že v času prvega urbarja pobirala neko pristojbino od srenjskih površin. Takrat se navajajo kot »*gemain ob Les*«, iz urbarja 1603–1611 pa je razvidno, da sta to pristojbino plačevali celotni soseski Hraš in Hlebc, in sicer v Hrašah vsaka hiša po 2 krajcarja, v Hlebcih pa po 1 krajcar in 1 pfenig. Pojav je nadvse zanimiv in bi utegnil imeti korenine v nekih starejših posestnih razmerah, domnevno v povezavi s prvotnim lastnikom leške cerkve.

Nedolgo po letu 1454, vsekakor pa še v 15. stoletju, sta bili v urbar dodatno vpisani dve hubi v Hlebcih.

5) **Hlebce 40 (nekdanj 16), vulgo *Par Jür*.**⁵² Huba je prišla v posest leške cerkve nedolgo po letu 1454. Prva urbarja kot posestnika navajata Petra Kralja

šnje, Abecedni seznam lastnikov zemljišč, št. 70; cf. Sinobad, *Dežela*, str. 281.

⁴⁴ Hišna imena na Gorenjskem, <http://www.hisnaimena.si/>.

⁴⁵ Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 581.

⁴⁶ ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Žiganja vas, Abecedni seznam lastnikov zemljišč, št. 94 cf. Sinobad, *Dežela*, str. 292.

⁴⁷ Hišna imena na Gorenjskem, <http://www.hisnaimena.si/>.

⁴⁸ Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 563.

⁴⁹ NŠAL, ŽA Lesce, M 1787–1812, fol. 12; cf. tudi SA 1892–1901 (dejansko 1792–1801!), pod Lesce 11.

⁵⁰ NŠAL, ŽA Lesce, R 1787–1812, fol. 27 (1807).

⁵¹ ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Hraš, Abecedni seznam lastnikov zemljišč (pod »P«); cf. Sinobad, *Dežela*, str. 289.

⁵² Hišna imena na Gorenjskem, <http://www.hisnaimena.si/>.

(Krailla), ki ga je nasledil Lampreht. Davčni seznam iz 16. stoletja navaja na tem mestu Jurija Wocheinerja, ki pa se omenja tudi že v mlajšem pripisu urbarja iz 1512. Ta rodbina, pozneje zabeležena kot Wochinz (oz. Bohinc), se je na kmetiji obdržala do konca 18. stoletja, značilno osebno ime Jurij, ki se pojavlja vsaj v treh generacijah, pa je pozneje prešlo tudi na domačijo. V letih 1603–1611 je kmetijo obdeloval še en Jurij, tretji s tem imenom (Georius Wohinz) pa je zabeležen v popisu prebivalstva 1754 skupaj z ženo Polono.⁵³ Ta, zadnji, je umrl leta 1793,⁵⁴ v franciscejskem katastru iz leta 1827 pa na njegovem mestu že najdemo Jožefa Wallanda.⁵⁵

6) **Hlebce 12 (nekdanj 18), vulgo Pär Kräl.**⁵⁶ Huba je bila zapisana v urbar leške cerkve skupaj s prej omenjeno (v pripisu urbarja iz 1454), kar kaže na to, da sta bili obe kmetiji v Hlebcah verjetno pridobljeni skupaj, od istega donatorja ali prodajalca. Poleg tega ju v drugi polovici 15. in v začetku 16. stoletja povezuje tudi isto rodbinsko ime (Kraill), kar nedvomno kaže na sorodstvo obeh družin. Na tej kmetiji so se Kraiji obdržali v moški liniji do konca 18. stoletja. Matevžu Krallu, ki se omenja na prelomu iz 15. v 16. stoletje, je v drugi polovici 16. stoletja sledil Martin, v letih 1603–1611 je kot posestnik dokumentiran Krištof. Leta 1754 je bil na kmetiji 61-letni Matija Kraill z ženo Uršulo,⁵⁷ nasledil pa ga je sin Gašper (*1740–†1795).⁵⁸ Od leta 1805 dalje zasledimo na kmetiji rodbino Ovsenik/Auseneg⁵⁹ – v franciscejskem katastru je kot posestnica vpisana Marija.⁶⁰

V drugi polovici 15. stoletja (s terminom ante quem 1512) je leška cerkev pridobila njivo Zlati vrh pri Obli Gorici (ob današnjem kopališču v Radovljici). Verjetno gre za morenski nanos Volčji Hrib, ki je poleg Oble Gorice edina vzpetina na tej lokaciji. Poleg tega je prejela v zastavo od Kacijanerjev hubo skupaj z dvema mlinoma v Mošnjah. Po letu 1512 je bila v urbar vpisana še ena huba, ki je pred tem služila *auff gotzleichnam zw Leesz*; pomen omenjenega citata ni povsem jasen.⁶¹ Vse te tri posestne enote so

v urbarju iz 1512 prečrtane, kar pomeni, da jih je cerkev na tak ali drugačen način izgubila vsaj tekom 16. stoletja. Med drugim se ne omenjajo v nedatiranem davčnem popisu iz 16. stoletja, ki pa tako ali tako navaja le »prave« podložnike. Še nekoliko pozneje, vsakakor še v 16. stoletju, je bila v urbar zapisana neka kajža v Lescah, ki jo je imel Lambrecht Kriwitz, najprej v doživljenjskem zajemu, pozneje pa jo je odkupil po kupnem pravu. Verjetno gre za isto gospodarsko enoto, ki se 1603 navaja kot *hoffstat* in jo je tedaj že obdeloval Pavel Schlegel, za njim Jacob Rupretitsch, pred tem, torej med Schleglom in Kriwitzem pa Jurij Videz. Še nekoliko pozneje, vendar še vedno pred koncem 16. stoletja, sta bila v urbar vnesena vpisa o tretji hubi v Hlebcah, ki jo je obdeloval Walter Kraill in o neki njivi, ki jo je kot dodatek k svoji hubi prevzel Martin Kraill iz Hlebc. Od vseh teh novih pridobitev iz druge polovice 15. in iz 16. stoletja je leška cerkev do začetka 17. ohranila le Schleglovo kajžo oz. oštav v Lescah. Verjetno gre za isto kajžo, ki jo je leta 1754 upravljal vdova Jera Legat.⁶² Njena hči Helena je bila pozneje poročena s Petrom Wallandom,⁶³ po katerem se je domačija imenovala še v prvi polovici 19. stoletja (*Wavand*);⁶⁴ od druge polovice 19. stoletja se imenuje *Pär Pétar* in ima danes naslov Alpska cesta 44 (nekdanj Lesce 22).⁶⁵

Čas po letu 1611 ni več v strogem središču pozornosti pričujoče raziskave, pa vendarle se velja vsaj na hitro pomuditi ob tedanji živahni posestni dinamiki. Sredi 17. stoletja zasledimo v okviru gospostva leške cerkve nekaj novih posestnih enot, in sicer hubo v Lescah, ki jo je obdeloval Jožef Jalen (Jallen) (domačija ima danes naslov Begunjska cesta 5, nekdanj Lesce 13, vulgo *Pär Ta zgóranmo Pogáčarjo*),⁶⁶ dalje hubi v Poljčah (Marko Zotl) in Predtrgu (Jakob Wallant) ter kajžo v Smokuču (Tomaž Anderle).⁶⁷ Teh kmetij v zadnji četrtini 18. stoletja ne najdemo več v okviru gospostva. Radovljiška rojstna knjiga iz let 1773–1800, ki kot ena redkih za celotno obdobje vodi rubriko »dominium« (zemljiško gospostvo; to rubriko so večinoma opustili sredi osemdesetih let z zamenjavo obrazca), navaja deloma nekatere druge hube, ki pa jih zaradi določenih nejasnosti brez dodatnih raziskav na tem mestu ne želim navajati.⁶⁸

⁵³ Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 565.

⁵⁴ NŠAL, ŽA Lesce, M 1787–1812, fol. 4.

⁵⁵ ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Nova vas, Abecedni seznam lastnikov zemljišč, št. 46; cf. Sinobad, *Dežela*, str. 287.

⁵⁶ Hišna imena na Gorenjskem, <http://www.hisnaimena.si/>.

⁵⁷ Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 565.

⁵⁸ NŠAL, ŽA Lesce, M 1787–1812, fol. 5.

⁵⁹ NŠAL, ŽA Lesce, M 1787–1812 (22. april 1805); NŠAL, ŽA Lesce, M 1812–1847, fol. 8.

⁶⁰ ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Nova vas, Abecedni seznam lastnikov zemljišč, št. 1; cf. Sinobad, *Dežela*, str. 287.

⁶¹ Prvič ni jasno, ali gre za oddajni termin ali za pravno osebo. Prvo je manj verjetno, ker v tem primeru manjka bistveno pomembnejši podatek, namreč komu je huba služila. V drugem primeru bi lahko šlo za bratovščino sv. Rešnjega telesa, ki je sicer obstajala pri blejski cerkvi, vendar je tu navedeno, kot bi šlo za ustanovo v Lescah. Obenem je to edina huba v urbarju, katere lokacija ni navedena. Ni torej jasno, ali so morda omenjeno bratovščino prenesli iz Lesec na Bled, pri čemer bi

huba ostala leški cerkvi kot taki, ali pa gre za hubo v Lescah, ki je pripadala omenjeni bratovščini, kjerkoli je že bila.

⁶² Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 564.

⁶³ NŠAL, ŽA Radovljica, M 1773–1800, pag. 136, sub dato 1784, maj 3.

⁶⁴ ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Hraše, Abecedni seznam lastnikov zemljišč (pod »W«); cf. Sinobad, *Dežela*, str. 289.

⁶⁵ Hišna imena na Gorenjskem, <http://www.hisnaimena.si/>.

⁶⁶ Prav tam.

⁶⁷ Krampač (ur.), *Gorenjske družine v 18. stoletju*, str. 581.

⁶⁸ NŠAL, ŽA Radovljica, M 1773–1800.

Franciscejska katastrska mapa, k. o. Hraše, L080A05 (izsek).

Franciscejska katastrska mapa, k. o. Žiganja vas, L256A01 in A03 (izsek).

Franciscejska katastrska mapa, k. o. Mošnje, L159A02 (izsek).

Franciscejska katastrska mapa, k. o. Nova vas, L169A02 (izsek).

Franciscejska katastrska mapa, k. o. Doslovče, L045A12 (izsek).

Priloge

1.

Radovljiški kovač Jakel in njegova žena Cilija podarita Marijini cerkvi v Lescah svojo kmetijo na Gorici.
1390, maj 28.

Prepis iz 16. stol. v NAŠL, ŠAL, ŽA Lesce, šk. 1.

Ich Jakel der schmied von Radmannsdorf und ich Cyllia seine wirthin und alle unsere erben bekennen mit dem offenen brief und thun kund allen dennen, die ihr ansehen, hören oder lesen, daß wir nach unsern freyen rath und gunst aller unser erben williglich und zu den zeiten, da wir es wohlgethan mochten geschafft und aufgeben haben lediglich für freyes eigen auf das gotteshaus zu unser frauen zu Leeß unser hof zu Goritz gelegen und alles das, was dazu gehört wie jezund ist, nichts ausgezogen, den wir gekauft haben von unsern lieben Simon [...] wirthin und Hanslein ihren sohn, als der kaufbrief lautet und den wir von ihm darum haben [...] zu den vorigen hoff und was dazu gehört, nichts ausgezogen, auf das vorige gotteshaus unsern frauen zu Leeß geschafft und aufgeben [...] wir das [...] gotteshaus gilt und gut inne hat, der soll auch den vorigen hoff und was dazu gehört mit vollem gewalt inne haben als wir denselben inne gehabt haben und soll von dem vorigen hoff auf das vorgenannte gotteshaus den zinns jährlich mit einem gewissen zu dem licht geben und anlegen, auch unterzeichnen wir aus samt unsern erben, daß wir zu den vorigen hoff und was dazu gehort für heutigen tag fürwahr keinerley anspruch, zuspruch noch rechten nimmermehr jenen⁶⁹ noch haben sollen, noch von unsern wegen niemand. Zur urkund des briefes besiegelt mit den erben [...] Thomas von Podwein und Alex des Guttenau und Wilhelm des Lamberts die zeit burggraffen zu Waldenberg anhangenden insiegeln, die das durch unser fleyszig mit⁷⁰ willen auf den brief gehalten haben; ihren und ihren erben ohne schaden. Darunter wir uns [...] stehet [...] und inhaltes statt zu haben, als vor geschrieben [...]. Gegeben nach Christi geburth dreyzehen hundert jahr, darnach in dem neunzigsten jahr, am sambstag nach pfingsten.

2.

Urbar Marijine cerkve v Lescah 1454

Anno domini etc. LIII°

vermerkt die guter vnser lieben frauen ze Lees

fol. a

Item ob der Fewstricz ein hub dint 1 mr ß. Am Rain. Ist öd, hat Strosser in.

⁶⁹ Sic!; pred tem prečrtano: jnhern.

⁷⁰ Recte bet.

Item zu Gorcz ein hub dint 1½ mr ß. Rachia Nessa (?) (...) wtitib.

Item zu Smokutsch ein hub dint⁷¹ 1 mr 40 ß. Lazar Kriwicz.

Item zu Les ein hub dint 1 mr 60 ß. Symon Turckh. Item am gemain ob Les dint 68 ß.

Item ½ hueben die auff gozleichnam dint zw Less 120 ß.

Summa facit 5 ½ mr vnd 8 ß.

Item des Slati Vrich akker gelegen bei Obli Goricz vnd dint 24 der kirchen zw Less 12 ß vnd der newen cappellen 12 ß.

Item ein hueben zw Chlebecz hat der Peter⁷² Kraill, dint ein phunntt phening swarcz munss vnd 8 ß fur dye rabbatt.

Item mer ein hueben zw Chlebetz hatt der Matheus Kraill, dint dauon ein phundt phening swarzen munss vnd 20 ß, vnd fur die rabatt 8 ß.

fol. b

[...]sin zu Meschnach dint 2 marck 52 ß.

3.

Urbar Marijine cerkve v Lescah 1512

Anno domini 1512

vermerckt das vrbar vnser frauen kirchen zu Lees

fol. a

Item am Rain ob der Feystricz ain öde hueben hat Stross inne, dient 1 marck ß.

Item zue Gorcz ain hueben da Rathia suppanin⁷³ auff siczt, diennt 1½ marck ß.

Item zue Smokutsch ein hueben da Lazar Kriwicz auff siczt, 1 marck 40 ß.

Item zue Lees ein hueben da Symon Turck⁷⁴ auff siczt, dient 1 marck 60 ß.

Item am gemain ob Lees dint 68 ß.

Item des Slati Vrich acker bey der Oblagorczn zu Radmanstorff dienen 12 ß vnd der newn capellen 12 ß.⁷⁵

Item zue Klebecz ain hueben da Petter Krall⁷⁶ auff siczt, dient 1 tl d vnd 8 ß fur die rabatt.

Item zue Klebecz ain hueben da Matheus⁷⁷ Krall auff siczt, dient 1 tl d 20 ß vnd fur die rabatt 8 ß.

Item zue Möschnach ein hueben vnd 2 müli die Koser inne hat, ist ain sacz von den Kazianern, dienen jerlichen 2 marck 52 ß, rabat 8 ß.⁷⁸

⁷¹ Za tem še enkrat dient.

⁷² Prečrtano in nad tem napisano Lamprecht.

⁷³ Prečrtano in nad tem napisano Benedict.

⁷⁴ Prečrtano in nad tem napisano Christof Thurckh.

⁷⁵ Pozneje vpis v celoti prečrtan.

⁷⁶ Na tem mestu poznejši pripis: quod jeczť Jurij.

⁷⁷ Prečrtano in nad tem napisano Martin.

⁷⁸ Pozneje vpis v celoti prečrtan.

Item ain hueben da etwan auff gozleichnam zue Lees gediennt vnd yezo suppan inne hat, diennt 1 tl 20 fl.⁷⁹

Item ein vndersass zw Lees dient 24 kr. hat Lambrecht Kriwicz auf sein lebenslang. Mit 3 fl in khaufrecht khaufft.

Item ein hueb zu Chliwitz darauf Walthar Khraill dient 1 tl schw(arz) 20 fl, rabat 8 fl.

fol. b

Item Martin von Hleivitz dient von einem ackher, den er [...].

Urbarium

U : L : F : zu Lees

de anno

1512

4.

Davčni popis cerkva radovljiške župnije – Lesce, 16. stoletje

Der 23 filialen-kirchen zu Radtmanßtorff steuer register vom jar

fol. 1

Vnser frauen khirchen zu Leeß

Gibt aus aignem seckhel steuer fl 4 kr 48 d –.
Der vnterthanen steuer anslag:

Caspar Strauß am Rain ob der Feüstricz gibt steuer fl 2 kr 22 d 2.

Benedict Ärl zu Görzcz gibt steuer fl 3 kr 33 d 2.

Jacob Puschman zu Smakhutsch fl 2 kr 57 d 2.

Christof Türckh zu Leeß fl 3 kr 15 d –.

Juri Wacheiner zu Chlebicz fl 1 kr 53 d 3.

Marttin Khrall daselbst fl 2 kr 12 d –.

Latus 31 fl kr 1 d –.

5.

Priročni urbar Marijine cerkve v Lescah 1603–1611

Vnser lieben frauen khirchen zu Lees gehörige vndtherthanen

fol. a

Casper Strosser,⁸⁰ Rain ob der Feüstriz, dient von einer hueben jerlichen fl 1 k 46 d 2.

Jacob Murnekh an der Görtz dient von ainer hueben fl 2 k 40 d 1.

Hansse⁸¹ Türckh zu Lees dient von ainer hueben jerlichen fl 2 k 26 d 2.

Juri Wohinitz zu Hlebez dient von ainer hueben fl 1 k 25 d 1.

Cristoff Khrall zu Hlebez dient von ainer hueben fl 1 k 33 d 1.

Juri Anderle⁸² zu Smakhutch dient von ainer hueben jerlichen fl 2 k 13 d 1.

Rest auh von den 1605 jar 46 k d 2.

Casper Krillih hat den inheben des 1608 ohne für den Anderli die 46 k d 2 helt (?).

fol. b

Paull Schlegel⁸³ zu Leeß dient von ainer hoffstat, so hieuor dem Juri Videz ingehört, jerlichen fl – k 24 d 1.

Die nahberschafft zu Hlebez gibt von der gemain, jeder nahbar 1 k d 1, deren seindt vierzehen, thuet jerlichen fl – k 18 d 2.

Item die nahberschafft zu Hräscha, deren seindt funfzehen, gibt jeder jerlihen 2 k, facit fl – k 30 d –.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

HHStA – Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien
Allgemeine Urkundenreihe (AUR).

ARS – Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana

AS 173, Imenjska knjiga za Kranjsko, Novoreformirani urbar gospostva Radovljica 1579.

AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 218, 246 (Urbar gospostva Radovljica / Urbar der Herrschaft Radmannsdorf 1498).

AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, Abecedni sezname lastnikov zemljišč, in katastrske mape, k. o. Doslovče, Hraše, Mošnje, Nova vas in Žiganja vas.

AS 781, Samostan Stična, fasc. 4.

AS 1063, Zbirka listin (ZL).

AS 1074, Zbirka urbarjev (ZU), 22u, Inventar in urbar beneficija Blažene device Marije in sv. Katarine v Lescah pri Radovljici na Gorenjskem 1667.

NŠAL – Nadškofjski arhiv Ljubljana

ŠAL, ŽA Križe, Matične knjige: R 1669–1688, R 1679–1695, R 1695–1733, R 1734–1765, R 1784–1802, R 1803–1812, 1814–1839; M 1692–1781, M 1784–1812.

ŠAL, ŽA Mošnje, Matične knjige: R 1754–1770, R 1771–1785, R 1785–1810; M 1785–1856; SA 1719–1779.

ŠAL, ŽA Lesce, spisi, fasc. 1; Matične knjige: R 1787–1812; M 1787–1812, M 1812–1847; SA 1892–1901 (dejansko 1792–1801!).

⁷⁹ *Pozneje vpis v celoti prečrtan.*

⁸⁰ *Prečrtano in nad tem napisano Thoparischa.*

⁸¹ *Prečrtano in nad tem napisano Jacob.*

⁸² *Juri Anderle prečrtano in nad tem napisano Casper Krilich.*

⁸³ *Paull Schlegel prečrtano in nad tem napisano Jacob Rupretitsch.*

ŠAL, ŽA Radovljica, Matične knjige: M 1773–1800.

OBJAVLJENI VIRI IN LITERATURA

Bizjak, Matjaž: Listina o izgradnji in posvetitvi lastniške cerkve v Lescah. *Historia artis magistra. Amicorum discipulorumque munuscula Johanni Höfler septuagenario dicata*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Slovensko umetno-stnozgodovinsko društvo, 2012, str. 33–42.

Blaznik, Pavle: Jožefinski kataster v luči jožefinske davčne občine Spodnji Bitenj. *Loški razgledi* 21 (1974), str. 47–58.

Blaznik, Pavle: Železniki in franciscejski katastrski elaborati. *Loški razgledi* 25 (1978), str. 11–23.

Hišna imena na Gorenjskem, <http://www.hisnaimena.si/>.

Höfler, Janez: *O prvih cerkvah in župnijah na Slovenskem. K razvoju cerkvene teritorialne organizacije slovenskih dežel v srednjem veku*. Ljubljana: Vi-harnik, 2013.

Hormayr, Joseph (ur.): *Kritisch-diplomatische Beyträge zur Geschichte Tirols im Mittelalter* I.2. Wien: Carl Schaumburg und Compagnie, 1803.

Kos, Dušan: Zgodovinski razvoj naselij goriškega kota. *Kranjski zbornik 1990*. Kranj: Skupščina občine, 1990, str. 151–173.

Kos, Franc (ur.): *Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku, IV: 1101–1200*. Ljubljana: Leonova družba, 1915.

Krampač, Tone (ur.): *Gorenjske družine v 18. stoletju*. Celje: Društvo Mohorjeva družba; Celjska Mohorjeva družba; Ljubljana: Slovenska matica: Inštitut Karantanija, 2016.

Kušej, Rado: *Cerkveno pravo katoliške in pravoslavne cerkve s posebnim ozirom na razmere v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev*. Ljubljana: Založba juridične fakultete, 1923.

Marijina cerkev v Lescah ob dvestoletnici župnije 1987 (ur. Štefan Babič). Lesce: Župnijski urad, 1987.

Pleterski, Andrej: Metoda povezave retrogradne analize katastra s pisanimi in arheološkimi viri (primer Blejskega kota). *Zgodovinski časopis* 43 (1989), str. 157–182.

Pleterski, Andrej: *Župa Bled. Nastanek, razvoj in prežitki*. Dela 1. razreda SAZU 30 (= Dela Inštituta za arheologijo 14). Ljubljana: SAZU, 1986.

Richter, Franz Xaver: *Ürkundliche Geschichte von Radmannsdorf*. *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst* 13 (1822), str. 465–470.

Schumi, Franz (ur.): *Urkunden- und Regestenbuch des Herzogtums Krain* I. Laibach: samozaložba, 1882–1883.

Sinobad, Jure: *Dežela. Kulturnozgodovinski oris Radovljiške ravnine*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1998.

Vilfan, Sergij: Koseščina v Logu in vprašanje kosezov v vzhodni okolici Ljubljane. *Hauptmannov zbornik*. Razprave I. razreda SAZU V. Ljubljana: SAZU, 1966, str. 179–215.

S U M M A R Y

Identification of estate units of the medieval land register. A case of the ecclesiastical “seigniory” in Lesce

The late medieval estate structure in Lesce was marked by a strong presence of ecclesiastical estates. The latter does not indicate affiliation with the vast Bled seigniory owned by the Bishops of Brixen, who in the 11th century appropriated extensive tracts of land in the territory between the Sava River and the Karavanke Mountain Range, but rather scattered estates of various parishes, churches and benefices from the territory of the old parish of Radovljica. Of the twelve peasant hides (*huba*, *Hufe*) documented at the end of the 16th century, four belonged to the church of Lesce; two to the benefice, which provided the chaplain with regular income, and another two to the ecclesiastical seigniory in the narrow sense of the word. For this particular seigniory, which is the subject of the paper at hand, four land registers have been preserved for the period between the mid-15th and the early 17th century, which in combination with later sources (the Theresian and Franciscan Cadastres, population census from the mid-18th century and parish registers of births, marriages and deaths from the 17th to 19th century) enable precise identification of farms belonging to the seigniory. The central seigniorial estate, which the church retained in its hands for the entire duration of the aforementioned period, encompassed six hides: one in Lesce, Breg ob Bistrici, Gorica and Smokuč, and two in Hlebce.